

Hyväksytty Helsingin liittokokouksessa 1.-2.12.2007

Keskustan Opiskelijaliiton sosiaalipoliittiset kärkitavoitteet vuodelle 2008 ovat:

- Psykkisesti hyvinvoiva opiskelija
- Perheen perustaminen tulee olla myös opiskelijan oikeus
- Opiskelijan toimeentulo kestäväälle pohjalle: Ensisijaisena tavoitteena on asumislisän korotus. Jos perustulomallinen sosiaaliturvan uudistus ei toteudu, tule toissijaisena keinona olla opintorahan sitominen indeksiin.

1. JOHDANTO

Todellisen oppimisen pohjalla on opiskelumotivaatio. Sen synnyttävät yhdessä aito oppimisen halu ja kouluttautumisen tarjoamat mahdollisuudet. Tasapainoisen opiskelun mahdollistaa riittävä perustoimeentulon taso. Koulutuksen yhteydessä sosiaalipoliittikan tehtävänä on tarjota opintojen etenemisen edellyttämä elintaso eri elämäntilanteissa oleville opiskelijoille.

Maksuttoman koulutuksen jatkona on tasapuolinen opintotukijärjestelmä, jolla eri elämäntilanteissa olevia kannustetaan yksilön ja yhteiskunnan kannalta laadukkaaseen opiskeluun. Opintoetuisuuksien tavoitteena on näin myös irrottaa täysi-ikäiset opiskelijat vanhempiensa taloudellisen tuen varasta ja taata koulutuksellinen tasa-arvo. Keskustan Opiskelijaliitto pyrkii toiminnallaan opiskelijoiden opintososiaalisten etujen turvaamiseen, jotta jatkossakin kaikilla on mahdollisuus opiskella sosiaalisesta taustasta riippumatta.

Alueellisesti tasapainoinen koulutustarjonta mahdollistaa sen, että opiskelija voi olla lähellä perhe- ja tuttavapiiriään, mikäli hän kokee sen tarpeelliseksi. Tällä edesautetaan opiskelijan hyvinvointia ja mahdollistetaan opetus mahdollisimman lähellä.

Opintorahan lisäksi opiskelijan tulee olla oikeutettu edulliseen ja terveelliseen ruokaan sekä terveydenhuoltoon. Opiskelija on oikeutettu tietyin ehdoin myös muun yleisen sosiaaliturvan piiriin esimerkiksi toimeentulotuen muodossa.

Julkisessa keskustelussa esillä olevissa koulutus- ja sosiaalipoliittisissa muutospaineissa on muistettava opiskelijan ja yhteiskunnan pitkäjänteiset tavoitteet sekä opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen. Osa-aikainen opiskelu on ymmärrettävä paitsi investointina tulevaisuuteen myös itsensä kehittämisenä.

Opiskelijan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi on taloudellisen toimeentulon ohella elämänlaadun ja -hallinnan edellytys. Liian usein opiskelija jää yksin opintojensa kanssa sosiaalisen tukiverkoston puuttuessa, mikä voi aiheuttaa mielenterveysongelmien puhkeamista ja siten opintojen viivästymistä. Opiskelijan opiskeluympäristö tulisi olla mahdollisimman yhteisöllinen. Yhteisöllisyyden tulisi kummuta opiskelijoiden hyvästä hengestä ja hyvästä ilmapiiristä korkeakoulussa. Ylioppilaskunnilla, ainejärjestöillä ja muilla vapaa-ajan kerhoilla on keskeinen rooli yhteisöllisyyden luomisessa. Näiden tahojen resursseja ja toimintamahdollisuuksia tulee lisätä. Tätä kautta opiskelijoita kannustettaisiin aktiivisuuteen ja osallistumiseen. Opiskelijalle tulee luoda sellainen tukiverkko, johon hän pystyy tarvittaessa helposti tarttumaan. Opettajien ja opiskelijoiden välisiä raja-aitoja tulisi madaltaa siten, että opiskelijoiden ja opettajien välinen yhteistyö olisi mahdollisimman luontevaa.

Myös fyysisen terveyden edistämistyö ja liikunnan merkityksen korostaminen sekä tunne siitä, että opiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, vaikuttavat ratkaisevasti hyvinvointiin. Keskustan Opiskelijaliitto korostaa opiskelijan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden

merkitystä sekä niihin tähtäävän terveydenedistämistyön tärkeyttä. Yksi tärkeä osa-alue on seksuaaliterveys. Ylioppilaskuntien on yhteistyössä YTHS:n kanssa pidettävä huoli siitä, että opiskelijoita tiedotetaan sukupuolitautilien vaaroista.

Opintotukijärjestelmä kaipaa uudistuksia erityisesti perheellisten opiskelijoiden toimeentulon osalta. Niissä on huomioitava yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi yksittäisen ihmisen kannustaminen niin kouluttautumiseen, sivistymiseen kuin perheen perustamiseen. Valtiovallalla on oltava rohkeutta toteuttaa sekä opiskelijan opintososiaalista asemaa parantavia että järjestelmää selkeyttäviä uudistuksia.

2. TOINEN ASTE

Itsenäisesti asuville toisen asteen opiskelijoille on myönnettävä asumislisää ja lainatakausta. Lähes koko maan kattava lukio- ja ammattikoulutusverkosto mahdollistaa suurimmalle osalle toisen asteen opinnot suoritettavaksi kotona asuen. Keskustan Opiskelijaliiton mielestä vanhempien tulojen ei tule vaikuttaa itsenäisesti asuvien opintotukeen, vaikkakin elatusvelvollisuus säilyy huoltajilla. Vanhasen toisen hallituksen ohjelman mukaan vanhempien tulorajoja tullaan nostamaan. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevan alle 18-vuotiaan lainan takaajana tulee olla valtion sijasta ensisijaisesti huoltaja, mutta jos huoltajalla ei ole siihen mahdollisuutta, valtio toimii takaajana. Näin vähennettäisiin opintolainojen takaisinmaksuun liittyviä ongelmia. Tukijärjestelmän lisäksi toisen asteen opiskelijoille on tarjottava maksuttomat ateriat ja kouluterveydenhuolto. Alueellisen tasapuolisuuden säilyttämiseksi on koulumatkatuen oltava riittävä myös jatkossa.

Lapsilisä on ulotettava koskemaan myös 17-vuotiaita. Nykyään lapsilisän loppuessa 17-vuotiaana opiskelija on oikeutettu opintotukeen. Koska kulutusmenot eivät pienene nuoren täyttäessä 17 vuotta, ei toisen asteen opintorahan määrä saa olla merkittävästi lapsilisää pienempi. Opintotukea ja opiskelijoiden opintososiaalista asemaa toisella asteella on korotettava ja sitä on tarkastettava säännöllisesti.

Luokattomassa lukiossa on huolehdittava siitä, että kukaan ei jää yksin turvaverkkojen ulkopuolelle. Tässä keskeisessä roolissa on myös oppilaskuntatoiminta. Oppilaskuntien toimivuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota ammatillisissa oppilaitoksissa.

3. KORKEA-ASTE

Korkeakouluopiskelija on useimmiten vähävarainen ja itsenäisen elämänsä ensiaskelilla. Tämä on huomioitava sosiaalipolitiikassa ja pyrittävä osaltaan tukemaan opiskelijan kasvua ihmisenä, kansalaisena ja vastuunkantajana. Sosiaalipolitiikan näkyvin osa opiskelijalle on opintotukijärjestelmä, jolla pyritään turvaamaan opiskelijan perustoimeentulo. Opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä, ateriatuesta ja valtion takaamasta opintolainasta. Tuen on kannustettava päätoimiseen, täysipäiväiseen ja suunnitelmalliseen opiskeluun. Tukijärjestelmää täydentävät muut etuudet, kuten terveydenhuoltopalvelut ja erinäiset opiskelija-alennukset hyödykkeiden hinnoissa.

3.1. OPINTOTUKI

Opintotuen tulee turvata perustoimeentulo päätoimiselle opiskelijalle, jotta täysipainoinen keskittyminen opintoihin on mahdollista. Opintotukijärjestelmässä on huomioitava opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet. Esimerkiksi lasten kasvatuksen tai sairauden vuoksi ei ole realistista mahdollisuutta täysipäiväisiin opintoihin. Opiskelu on silti sekä yksilön vireyden että hänen ja yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta perusteltua, minkä vuoksi on turvattava riittävä tuki osa-aikaisellekin opiskelijalle. Myös opintoja tukeva työnteko voi olla perusteltua ja nopeuttaa työelämään siirtymistä. Opintotukijärjestelmässä ei saa olla tuloloukkua.

Opintotukijärjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena. Sen on mahdollistettava opintojen joustava suorittaminen ja turvattava opiskelijan toimeentulo eri elämäntilanteissa. Opintotukijärjestelmässä on huomioitava elinkustannusten nousu ja siksi tuki on sidottava elinkustannusindeksiin.

Opintotukijärjestelmän on oltava rakenteellisesti yksinkertainen ja sovitettavissa yhteen muiden etuuksien kanssa. Jos opiskelija sairastuu ja on näin ollen estynyt opiskelemaan täysipäiväisesti on siirtymää opintotuelta sairauspäivärahan piiriin helpotettava.

Keskustan Opiskelijaliiton mielestä on kohtuutonta, jos arvokkaita opintotukikuukausia kuluu opiskelijan sairauden vuoksi. Keskustan Opiskelijaliiton mielestä opintotukilautakuntien opiskelijajäsenten koulutuksesta on huolehdittava, jotta opiskelijoiden edut päätettäessä korkeakoulujen opintotuen päätoimisuus- ja edistymisvalvonnan vaatimuksista tulee otetuksi huomioon. Vaikka opintotuen päätoimisuusvaatimukset pääsääntöisesti määrittävät valtioneuvoston asetuksessa, niin opintotukilautakunnilla tulee säilyä edelleen harkintavaltaa päätettäessä korkeakoulukohtaisista opintojen kriteereistä.

Opintotukijärjestelmä ohjaa opiskelijaa vastuullisuuteen henkilökohtaisessa taloudenhallinnassa. Tähän kuuluvat omien menojen hallinta sekä opintojen rahoittaminen tukien, työnteon ja lainanoton avulla.

3.1.1. Opintoraha

Opintoraha on opintotuen keskeisin ja tärkein osa. Syksyllä 2008 opintoraha nousee 15 prosenttia. Opiskelijoilla ei ole kuitenkaan varaa odottaa seuraavaa korotusta yli kymmentä vuotta. Siksi valtiovalta tulee löytyä tahtoa sitoa opintoraha elinkustannusindeksiin. Opintorahan korottaminen kohtelee tasapuolisesti kaikkia opiskelijoita ja vahvistaa siten koulutuksellista tasa-arvoa.

3.1.2. Asumislisä

Opiskelijan suurin menoerä on pääsääntöisesti asunnon vuokra. Sen kattamiseksi on oltava tasapuolinen tukijärjestelmä. Suomessa asuvien asumislisä on 80 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista, kuitenkin enimmillään 252 euroa. Asumisen tukijärjestelmiä on yhdenmukaistettava ministeri Hyssälän johtaman sosiaaliturvauudistuksen myötä. Erityisesti perheellisten opiskelijoiden saamaa asumistukea on järkeistettävä. Vuokrat ovat nousseet etenkin pääkaupunkiseudulla. Siksi asumislisää olisikin korotettava vastaamaan kohonneita asumiskustannuksia.

Asumislisä on muutettava ympärivuotiseksi. Valtion on tuettava vuokraltaan kohtuuhintaisia opiskeluasuntojen rakentamista suorilla tuilla ja muilla avustuksilla erityisesti ruuhkaseuduilla, jotta paikkakunnalle muuttava opiskelija ei joutuisi asunnottoman asemaan, turhan pitkiin koulumatkoihin tai kohtuuttoman suuren vuokran maksajaksi. Valtion ei tule periä täyttä markkinavuokraa omistamistaan opiskelija-asuntokäytössä olevista tonteista, koska loppujen lopuksi valtio maksaa vuokraa pääosin itse itselleen.

3.1.3. Opintolaina

Opiskelu parantaa sekä yhteiskunnan kilpailukykyä että opiskelijan asemaa työmarkkinoilla. Siten opiskelu ja opintojen rahoitus ovat molemmille investointi. Valmistumisen jälkeen työmahdollisuudet ovat lupaavat, tällaiseen investointiin on kannattavaa ottaa lainaa, lopettaa opiskeluaikainen opiskelualasta poikkeava työssäkäynti ja lyhentää siten opiskeluaikaa. Tällöin lainarahoitus voi olla sekä opiskelijan että yhteiskunnan hyödyksi kasvattaen samalla myös taloudellisen vastuun kantamiseen. Toisinaan tulevaisuus ei näytä kuitenkaan yhtä valoisalta, eivätkä perusteet investoinnin tekemiselle ole välttämättä yhtä vahvat. Tästä syystä on tukimäärää ja toimeentuloa arvioitaessa virheellistä ajatella opintolaina jokaisen opiskelijan toimeentuloksi, eikä sen kehittäminen siten auta kaikkia opiskelijoita.

Opintolainasta ei saa muodostua koko opintotuen perustaa, vaan sen on oltava edelleen tasapuolisesti osa opintotukea. Vuoden 2005 syyskuussa tuli voimaan niin sanottu lainasubventiomalli eli opintolainan korkojen verovähennysoikeus. Tämä ei ole osoittautunut kovin suosituksi tavaksi rahoittaa opintoja. Opiskelijat eivät pääosin halua elää velaksi. Tämän mallin toimivuuden arvioinnin jälkeen on selvitettävä mahdollisuutta lisätä siihen Norjan mallia vastaava aluepoliittinen lisästäipendi, jolla muuttotappioalueille sijoittuvat valmistuneet henkilöt voisivat saada opintolainan osittain tai kokonaan maksettua. Tällä voitaisiin lisätä korkea-asteelta valmistuneiden taloudellisia mahdollisuuksia ja motivaatiota muuttaa

harvaan asutuille alueille ja tasapainottaa näin alueellista kehitystä. Koulutuslakohtainen tasa-arvo on kuitenkin säilytettävä tässä mallissa.

3.1.4. ATERIATUKI

Korkeakouluopiskelijat ovat oikeutettuja alennukseen aterian yhteydessä, mikäli ravintola on ateriatuen piirissä. Ateriatuki maksetaan ravintolalle, ei opiskelijalle itselleen. Ateriatuki on merkittävä opintososiaalinen etuus, ja samalla se kannustaa opiskelijoita terveelliseen elämäntapaan. Keskustan Opiskelijaliiton mielestä ateriatuen tulee seurata yleistä kustannustason kehitystä. Valtion tiloissa tapahtuvan opiskelijaravintolatoiminnan järjestäjille kohdennettu tilakustannuslennus olisi nähtävä osana opiskelijoiden hyödyksi kohdentuvaa ateriatukea.

3.2. TULORAJAT

Opiskelun tai työn teon tulee olla kaikissa tilanteissa taloudellisesti kannattavampaa kuin työttömänä oleminen. Opiskelija voi kerätä arvokasta työkokemusta opiskelualaltaan työskentelemällä opiskelujen ohella. Opintoraha ei yksinään takaa riittävää toimeentuloa vaan työskentely opintojen ohella on välttämätöntä monelle opiskelijalle.

Tulorajat nousevat vuoden 2008 alusta 30 prosenttia. Kehitys on myönteinen, sillä työskentelystä ei saisi rangaista. Näin pystytään kannustamaan opiskelijoita työntekoon mahdollisuuksien ja kykyjen mukaan opintojen ohella. Tulorajojen tulee jatkossa tarkastaa nykyistä useammin. Lisäksi opintotuen takaisinperintäkorkoa tulisi merkittävästi laskea nykyisestä 15 prosentista.

3.3. PERHEELLISET OPISKELIJAT

Opintotuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi ottaa paremmin huomioon opiskelijoiden erilaiset elämäntilanteet. Perheen perustamisen tulee olla myös opiskelijan oikeus. Myös perheellisillä tulee olla taloudelliset mahdollisuudet täysipainoiseen ja päätoimiseen opiskeluun. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen rinnalla tulee myös opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen nostaa todelliseksi vaihtoehdoksi. Siksi ylioppilaskunnissa pitäisi pyrkiä edistämään perheellisten opiskelijoiden asemaa tekemällä töitä niiden asioiden eteen, joita perheelliset opiskelijat itse kokevat arjessaan tärkeiksi.

Tukijärjestelmä ei saa aiheuttaa tilannetta, jossa lisätyön tekeminen vähentää opiskelijaperheen käytettävissä olevaa rahamäärää. Merkittävä opiskeluaikaa pidentävä ja valmistumista viivyttävä tekijä on opiskeluaikainen työssäkäynti. Perheellisen opiskelijan kohdalla tämä on usein välttämättömyys, jotta perheen toimeentulo voidaan turvata. Liian usein perheellisen opiskelijan on pakko käydä töissä niin paljon, että opinnot viivästyvät. Opintorahaan tulisi tehdä lapsikorotus opiskelijan huollettavana olevien alaikäisten lasten lukumäärän mukaan tai vaihtoehtoisesti opiskelijaperheille tulisi myöntää korotettua lapsilisää. Myös opiskeleva vanhempi on vastuussa lasten elatuksesta. Näillä toimenpiteillä vähennettäisiin opiskelijan painetta työssäkäyntiin perheen toimeentulon hankkimiseksi.

Perheelliset opiskelijat saavat yleistä asumistukea. Tällöin kaikki opiskelijan hankkimat tulot vaikuttavat asumistukea alentavasti. Muut opiskelijat saavat sen sijaan hankkia tuloja vuositulorajaan saakka ilman, että asumislisä laskisi. Tämän vuoksi opiskelijaperheen yleistä asumistukea laskettaessa opiskelijan hankkimista tuloista tulisi opintotukikuukausina ottaa huomioon vain ne tulot, jotka ylittävät opintotuen kuukausittaisen tulorajan. Keskustan Opiskelijaliitto näkee myös taloudellisen mahdollisuuden opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittamiseen yhtenä syntyvyyttä lisäävänä tekijänä ja siten merkittävänä väestöpoliittisena edistystoimenpiteenä. Keskustan Opiskelijaliitto korostaa myös muiden opiskelijaperheen toimeentuloa ja elämänhallintaa tukevien toimenpiteiden selvittämistä ja valtiovallan vastuuta asiassa.

Erityisesti on huomioitava yksinhuoltajaopiskelijoita, joiden tilannetta olisi pyrittävä parantamaan. Esimerkiksi sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä pitää heille keksiä keinoja, jotka antaisi heille paremman mahdollisuuden keskittyä opiskeluun pelkän työnteon ja toimeentulon hankinnan sijasta.

3.4. AIKUISOPISKELIJAT

Aikuisopiskelijoiden taloudellisen tukemisen peruslähtökohtana on luoda mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen, itsensä sivistämiseen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen. Tällä hetkellä arviolta noin tuhat suurinta yritystä pystyy kouluttamaan työntekijöitään riittävästi. Tämä asettaa myös kysymyksen siitä, miten aikuiskoulutus pitäisi järjestää tehokkaammin Aikuiskoulutukseen olisikin kohdennettava lisää resursseja ja sen toimintaa järjeistettävä. Onnistunut aikuiskoulutus hyödyttää myös yhteiskuntaa tarjoamalla osaavaa ja laadukasta työvoimaa työmarkkinoiden muuttuviin tarpeisiin. Aikuisopiskelijoiden taloudellista asemaa tulee kehittää siten, että yhteiskunnan tarjoama opintotukijärjestelmä ja vaihtoehtoisesti aikuiskoulutustuki mahdollistavat joustavan opiskelun työelämässä tai opintovapaalla oleville aikuisille ilman, että heidän taloudellinen tilanteensa siitä suuresti kärsii. Aikuisopiskelijoille edullisen aikuiskoulutustuen piirissä olevan koulutuksen määrää tuleekin näin ollen lisätä ja aikuiskoulutustuen myöntämisen ehtoja lieventää.

3.5. JATKO-OPISKELIJAT

Jatko-opiskelijoiden sosiaaliturva ja eläkejärjestelmää on kehitettävä. Jatko-opiskelijat ovat olleet väliinputoajia nykyjärjestelmässä ja heidän sosiaaliturvansa kehittäminen pikaisesti on välttämätöntä. Tällä hetkellä jatko-opiskelijoiden eläketurva ja sosiaaliturva on todella vaillinainen, eikä tarjoa jatko-opiskelijoille mahdollisuutta tehdä kunnolla täysipäiväistä tutkimusta.

Yliopistoilta palkkaa nauttivien jatko-opiskelijoiden työsuhteiden on oltava sen pituisia, että normaalin elämän suunnittelu on mahdollista. Jatkovasti toistuvat, kuukauden tai parin mittaiset työsuhteet ovat inhimillisesti kohtuuttomia.

4. OPISKELIJATERVEYDENHUOLTO JA LIIKUNTA

Opiskelijan fyysinen ja psyykinen terveys on opiskelun perusta. Terveystuoltopalveluja on tasapuolisesti kehitettävä ja niiden saanti turvattava riippumatta opskelu- tai asuinpaikasta. Opiskelijaterveydenhuolto toteutuu nyt varsin eri tavoin maan eri kunnissa ja oppilaitoksissa niin palveluiden saannin, maksullisuuden kuin niistä tiedottamisenkin suhteen.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon järjestäminen on selkeytettävä. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 2005 työryhmän kehittämään opiskelijaterveydenhuollon tavoitteita, sisältöä, ohjeistusta ja toteuttamista kunnissa. Työryhmän esityksen pohjalta on ryhdyttävä toimiin oikeudenmukaisen ja tasapuolisen terveydenhuollon järjestämiseksi. Erityisesti ammattikorkeakoulujen terveydenhuoltopalveluja on kehitettävä. Tällä hetkellä vain pienellä osalla ammattikorkeakoulussa opiskelevista on mahdollisuus järjestettyyn terveydenhuoltoon.

Pääosin terveydenhuolto toteutetaan kunnallisissa palveluissa kotikunnan, ei opskelu- tai asuinpaikkakunnan mukaan. Ammattikorkeakouluopiskelijoille on taattava tasapuolisesti oikeus laadukkaaseen terveydenhuoltoon omalla opiskelupaikkakunnalla. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) on yliopistojen opiskelijoiden terveydenhuollosta huolehtiva organisaatio. YTHS:n rahoitukseen ja toimitilakustannuksiin tulee jatkossakin saada julkisen sektorin lisäpanostusta kuntien tai valtion osalta. Opiskelijoiden rahoitusosuuden tulee pysyä alle 20 %:ssa. YTHS:n toiminnassa on panostettava enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan sekä terveyden edistämistyöhön muun muassa mielenterveyden ongelmien havaitsemiseksi ja parantamiseksi. Viime vuosina mielenterveyspuoli on ollut painopistealue, mitä tulee jatkaa opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiseksi. YTHS:n tulee kiinnittää huomiota siihen, että opiskelijat saadaan sitoutettua varaamiinsa aikoihin entistä paremmin, jotta turhia peruutuksia ja poissaoloja tulisi mahdollisimman vähän.

Opiskelijoiden liikkumisen lisäämisen ja päihdeiden käytön vähentämisen tulee olla tärkeitä tavoitteita säätiön toiminnassa. Tässä on tehtävä tehokasta yhteistyötä muiden järjestöjen ja erityisesti ylioppilas- ja opiskelijakuntien kanssa. Korkeakoulujen filiaalien opiskelijoiden terveydenhuoltopalveluiden saaminen on varmistettava.

Toimivan terveydenhuollon lisäksi nuorten hyvinvointia lisää säännöllinen liikunta. Liikunta- ja harrastepaikkoja suunniteltaessa ja rakentaessa tulee ottaa huomioon käyttäjät. Liikunnan tulee olla mahdollista kaikille halukkaille. Kuntien ja kaupunkien tulee tehdä rajat ylittävää yhteistyötä, että virikkeitä pystytään tarjoamaan monipuolisesti. Erityisesti nuorten liikunta- ja harrastepaikkoihin sijoitetut varat tulevat pitkällä aikavälillä maksamaan itsensä takaisin. Jakaessaan vuoroja liikuntapaikoilleen kuntien ja kaupunkien tulee ottaa opiskelijat paremmin huomioon.

5. ASUMINEN

Opiskelijalla on oikeus kohtuuhintaiseen ja peruskriteerit täyttävään kotiin, joka sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien päässä opiskelupaikasta sekä lähellä tärkeitä arkielämän palveluita. Opiskelija-asuntosäätiöiden on tehtävä aktiivista yhteistyötä kaupunkien kanssa. Opiskelija-asuntosäätiöiden on vastattava kysyntään entistä paremmin. Esimerkiksi kasvavaan yksiöiden kysyntään on pyrittävä vastaamaan nykyistä paremmin kuitenkin huomioiden taloudelliset realiteetit. Opiskelija-asuntojen kysynnän ja tarjonnan tulee olla tasapainossa keskenään. Jatkossa on huomioitava opiskelijamäärien paikkakuntakohtaiset muutokset. KOL:n tulee vaikuttaa Vanhasen toisen hallituksen politiikkaan, jotta hallitusohjelman mukainen korotus opiskelija-asumisen investointitukeen saadaan. Tällä hetkellä tuki on 5 prosenttia, kun nuorisoasumisen investointituki on 20 prosenttia.

Opiskelija-asuntosäätiöiden pitää kiinnittää vastaisuudessa entistä enemmän huomiota energiatehokkuuteen ja ympäristöasioihin. Vihreän sähkön markkinointia opiskelijoiden keskuudessa tulee edistää. Lisäksi pitää selvittää opiskelija-asuntojen vesi- ja sähkömaksujen irrottamista vuokrasta, jotta opiskelijat oppisivat kiinnittämään huomiota energiankulutukseensa. Irrottaminen ei saisi kuitenkaan nostaa asumisen kokonaiskustannuksia.

6. JOUKKOLIIKENNE

Joukkoliikenne on keskeinen osa opiskelijan jokapäiväistä liikkumista opiskelupaikkakunnilla. Tämän vuoksi joukkoliikenteeseen on panostettava niin valtakunnallisella kuin paikallistasollakin. Keskustan Opiskelijaliiton mielestä valtionapuja joukkoliikenteeseen on kohdistettava siten, että kunnat voivat suunnata entistä useammin lipputukea myös opiskelija-alennuksiin. Monilla opiskelupaikkakunnilla kaupungit ja kunnat ovat ottaneet opiskelijat hyvin huomioon päätöksenteossaan ja myöntäneet tukea paikallisille liikennöitsijöille, jotta opiskelija-alennukset ovat mahdollisia. Keskustan Opiskelijaliitto tukee lämpimästi tätä toimintaa.

Valtiontuen lisäämistä joukkoliikenteeseen harvaanasutuilla alueilla ja vähäliikenteisillä osuuksilla, tulee jatkaa, jotta julkista liikennettä voidaan harjoittaa sekä tarvittaessa lisätä myös haja-asutusalueilla ja tasapuolisesti koko Suomen laajuudelta. Myös kevyenliikenteenväyliä tulee lisätä ja niiden kunnossapitoon kiinnittää huomiota. Tämä kannustaisi opiskelijoita ympärivuotiseen hyötyliikuntaan.

7. YHDENVERTAISUUS

Suomalaisessa sosiaalipolitiikassa tulee huomioida vähemmistöryhmien erityistarpeet. Tukijärjestelmän tulee paitsi kannustaa myös tukea heidän opiskeluaan. Tämä tapahtuu perinteisen opintotuen lisäksi annettavilla avustuksilla ja korostamalla esteettömyyttä uusia tiloja suunniteltaessa ja vanhoja rakennuksia korjattaessa. Vammaisten ja vähemmistöryhmien opintotukijärjestelmää tulee selkeyttää ja byrokratiaa vähentää. Vammaisopiskelijoille on taattava riittävä tiedonsaanti omista oikeuksistaan ja vaikuttamismahdollisuuksistaan omassa opiskeluympäristössään oppilaitoksen puolesta. Jos vammaisen opiskelijan koulumatka on pitkä, hänen koulumatkajärjestelyjään on tuettava ja helpotettava.

Valtion on tuettava erityisryhmien itsenäistä asumista huomioimalla muun muassa liikuntarajoitteiset opiskelijat opiskelupaikkakuntien asuntoja rakennettaessa.

Hallituksen ja muiden instituutioiden on huolehdittava, että sukupuolten välinen tasa-arvo huomioidaan kaikessa päätöksenteossa, eikä päätöksiä tehdä ennen kuin niiden osalta on toteutettu sukupuolivaikutusten arviointi.

Sukupuoleen perustuvaksi häirinnäksi voidaan määritellä ei-toivottua käytöstä, jolla joko tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön ihmisarvoa. Kenenkään ei pidä joutua sietämään häirintää millään osa-alueella.

Tasa-arvon tulee olla yhteiskunnallisen päätöksenteon lähtökohta. Tasa-arvo lähtee asenteesta, joka on oikeudenmukainen ja kunnioittava toisia ihmisiä kohtaan. Sukupuoltenvälinen tasa-arvo on huomioitava konkreettisesti tasaamalla samaa työtä tekevien naisten ja miesten välillä olevat palkkaerot sekä jakamalla vanhemmuuden kustannukset kaikkien työnantajien kesken. Työelämän lasikattoja on purettava järjestelmällisesti sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Tasa-arvokysymyksissä tulee ottaa huomioon myös miesten ja poikien näkökulma.

Keskustan Opiskelijaliitto korostaa ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä ja arkielämän käytännöissä sekä toisen ihmisen kunnioittamista kulttuurista, etnisestä taustasta, vammaisuudesta, terveydentilasta, iästä, seksuaalisesta suuntautumisesta tai uskonnollisesta tai poliittisesta vakaumuksesta riippumatta.